

ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Sozialdemokraten

29 AUG. 1935

Hollandsk Interesse for Grønlandsruten.

**Hollænderne vil snakke
med Sohlberg.**

Medens det hidtil væsentligst har været Englænderne og Amerikanerne, der har vist Interesse for Lufruten over Grønland, synes det nu som om den stærkt luftfarende Nation, Hollænderne, ogsaa er begyndt at vise Ruten Interesse. Da den norske Grønlandsflyver Sohlberg i Gaar kom hertil, havde han en lang Konference med Dir. de Jong, det hollandske Luftfartsselskab, og Resultatet blev en Indbydelse til Sohlberg til at komme til Holland og drøfte Sagerne nærmere med K.L.M.'s øverste Chef, Direktør Plessmann, og det hollandske Luftfartsselskabs Ekspenter. Sohlberg rejser i Dag derved med Ruteflyveren og vender i Morgen tilbage til København for at fortsætte til Sverige.

Ingeniør Cai Caspersen bli- ver skandinavisk Repræsen- tant for K. L. M.

Den kendte Automobilgrosserer og gamle Flyver, Ingeniør Cai Caspersen er i Gaar blevet udnævnt til teknisk Repræsentant for K.L.M. for Skandinavien og Finland. K.L.M. driver en stor Forretning med tekniske Flyvemaskinekonstruktioner, Motorer o. s. v., men har hidtil kun rent trafikmæssigt været repræsenteret i Skandinavien. Udnævnelsen af Cai Caspersen til Selskabets tekniske Repræsentant er et nyt Udtryk for det begyndende dansk-hollandske Luftfartssamarbejde, som indledes med den danske Flyvning paa Amsterdam og Steinbecks Ansættelse som hollandsk Flyver.

Jedens Tegn nr 215.

16 Sept. 1933.

Bøker vi savner i høstflommen

Så utrolig det høres tilfreds-
stilles vi ikke av de boklistene
Aschehoug og Gyldendal har sendt
ut de siste dagene . . . Vi lider
nemlig av en ubendig trang til å
lese memoarer, og sålenge vi ikke
har nogen norske politikeres me-
moarer, må vi nøie oss med de ba-
gateller menn som Poincaré og
Lloyd George sender ut. Men en
av våre forleggere burde få de
gjenlevende store fra 1905 til å be-
arbeide de dokumenter og erindrin-
ger de har fra dette år. Annet bind
av Wedel-Jarlsbergs „Reisen gjen-
nem livet" foreligger i manuskript;
det handler vesentlig om 1905 og
etter hvad vi har hørt skal flere
av bokens kapitler være gjennom-
gått og sanksjonert av Christian
Michelsen. Hvorfor blir ikke bin-
det sendt ut? Gammel vellagret vin
er riktignok den beste . . . Men
for å bli i sproget så er de druer
Wedels bind er presset av, nu over
28 år gamle og stort eldre bør ial-
lefall vinenes vin, den utsøkte bor-
deaux, ikke bli. Vi ser at høieste-
rettsassessor Hagerup Bull vil utgi
en samling „Profilen". Selvsagt blir
hans personskildringer av interesse,
men vilde ikke en bred fremstil-
ling av hans opplevelser i Stock-
holm våren 1905 være av ennu stør-
re interesse? Direktør Lehmkuhl
sitter som Michelsens hysbarn sik-
kert inne med stoff som fortjener
bearbeidelse. Og i særlig grad
gjelder dette postmester Schøning
hvis innsats og fremsyn før den
avgjørende 7de-juniregjering blev
dannet, ennu ikke er så kjent av
almenheten som tilfellet burde væ-
re . . . Og minister Vogt har sik-
kert ting å fortelle både fra Karl-
stad og sin ministertid i Stockholm
i årene 1905 til 1907, som vil bli
lest med øinene på stilker . . . Vi
har av og til hørt innvendinger
som at det ennu er for tidlig å
fortelle alt. Glansen kunde kan-
skje gå av enkelte begivenheter;
personer som lever eller som har
slektninger i live kunde muligens
bli støtt på mansjettene. Men sje-
nerer vi oss i andre forhold for å
rive ned og støte? Og de hensyn
som vi i våre små forhold tar, leg-
ges såmen ikke for dagen av perso-
ner som i verdenshistoriens siste år
har hatt like avgjørende innflytel-
se som for eksempel de fire vi har
nevnt øvet på norsk historie i 1905
. . . Skriver I karle?

Mannen i tonnen.

Tidens Tegn nr 214

15. sept. 1933.

Det som ikke blir nevnt i valgkampen.

Det var noen måneder før krigsutbruddet i 1914 at Gunnar Knudsen kom med sin klassiske bemerkning om at den politiske himmel over Europa var skyfri... Den aldrende politiker fikk i årenes løp høye adskillig hån fordi han ikke hadde sett der trakk uvær sammen. Og naturligvis vidnet ordene ikke om noget fremsyn. Men da de falt var der få som tenkte noget større over dem; det var etterpå klokskapen kom. Siden har såvidt vi kan huske ingen statsminister dristet sig til å være politisk meteorolog, og det er beklagelig for det vidner om mangel på politisk kultur at vårt forhold utad aldri blir berørt med et ord i de politiske brytninger. Selv nu om dagen hvor der føres en så hissig valgkamp, er det ikke en som taler om vår handelspolitikk, vår utenrikspolitikk eller vår forsvarspolitikk. Og dog er disse elementer i folkets liv sett under de lange linjers synsvinkel de bestemmende for dets fremtid. Der kjempes om statsskatten skal opp eller ned med noen prosent. Men ingen berører de fremtidige linjer for vår eksport, vår skibsfart og våre fiskerier. Og dog er det disse næringers trivsel som betinger at statsskatten kan betales. Der kjempes om en jernbanestump hist og her. Men ingen har et ord å si om forholdet til Tyskland eller England eller Frankrike. Man beklager de seks drap nasjonen i gjerrighet og lettsinn har begått ved å la ungdommen på Horten øve sig til krig med skrammel. Men ingen har et ord å si om folkets vern. Slagord om sterke regjeringer og folkestyre suser gjennom luften. Men ingen sier noget om at den europeiske himmel er tung av mørke skyer. Og det er den... Vi leser hver dag engelske, franske og tyske aviser. Gjennom dem får vi inntrykk av stemningen og frykten i andre europeiske land. Og redslen for den kommende krig er karakteristisk for Europa idag, som vissheten om at krigen vilde komme var utbredt på vårparten 1914... Dengang hadde regjering, Storting og politikere liten erfaring i utenrikspolitikk. Det som siden har hendt burde belært dem om at en nasjons liv ikke bare består i skattesatser, jernbanestumper og besparelser på forsvaret.

Mannen i tønne.

Tidens Tegn 189.
3 aug. 1933.

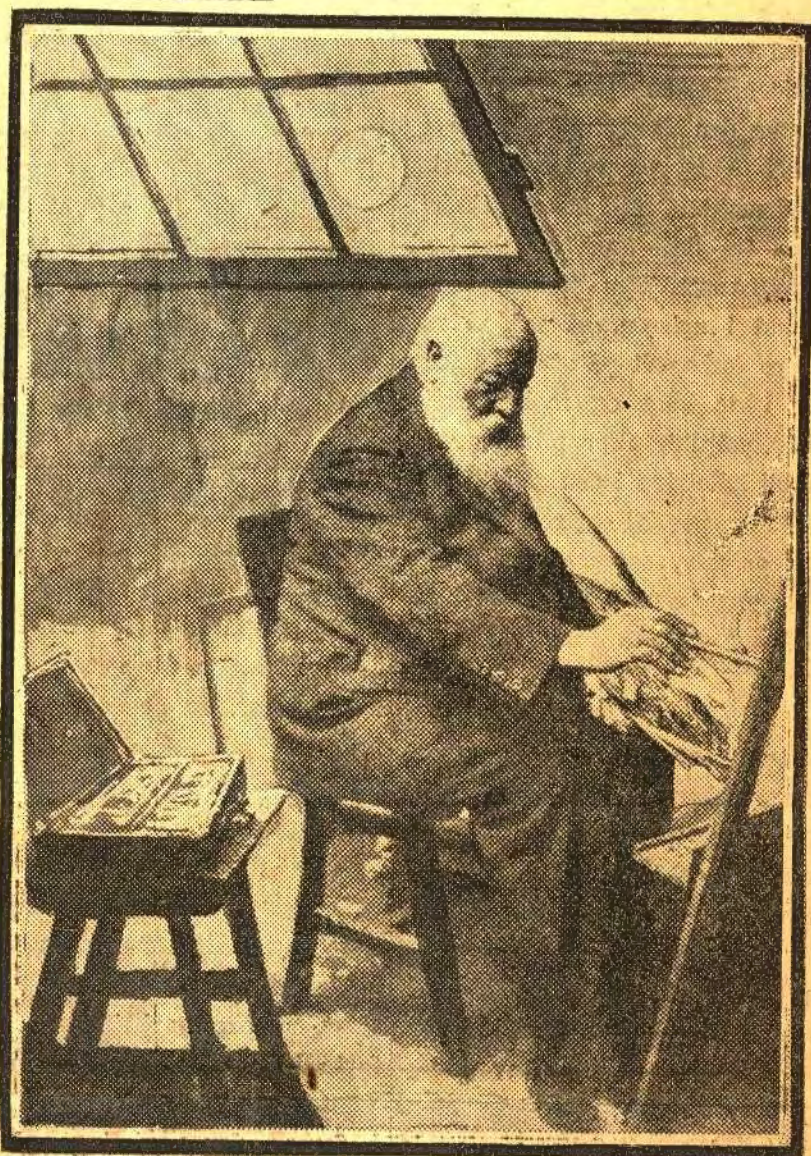
CHRISTIAN KROHG.

En efterlatt artikkel.

Av BERNHARD FOLKESTAD.

Da Pola Gauguins utmerkede bok om Christian Krohg utkom her i høst — en bok som vil bli stående som et kildeskrift for enhver senere Krohgforsker og som forøvrig har bud til hvert kultivert hjem her i landet, så hadde den ved siden herav en liten ekstramisjon. Den utkom nemlig på 80-årsdagen for Krohgs inntreden i denne verden, — som en hilsen og heder til Christian Krohgs minne. Det er nu 7 år siden han døde. Allerede 7 år! Og man husker ham „som var det igår”. Men det å huske er en noget svevende ting. Begynner man å undersøke hvad man egentlig husker her i verden, blir det ofte som med gåten om røken: „Et hus fullt av blå ull, men Ingen kan få en neve full.” Når jeg nu ser tilbake på de år, jeg hadde gleden av å nyte Krohgs vennskap, så står han jo i erindringen fast og sikkert, hos mig som hos andre, som har kjent ham; men de fleste av oss vil vel komme til det resultat, at det er nærmest bevisstheten om ham vi sitter tilbake med, og mindre de små eksakte tildragelser, ord og dagsting som gjør at billedet av ham virkelig viser sig å være så konkret, som vi tror.

Nu er han blitt historie. Og historie er som man vet et innviklet og vidtløftig begrep. Dens verd er problematisk. Verdien ligger i almindelighet i dens objektive og ab-

solute sannferdighet. Krohg selv hadde f. eks. ingen fidus til nogen Norges eller verdenshistorie. De historiske beretningers sannhetsverdi betraktet han nærmest lik nul.

— „Historiske beretninger er alltid upålitelige”, mente han, — „ingen kjenner kilderne; den innerste kjerne, den, som voldte historien — nei den sannhet får man aldri vite noget om — og det er jo det, som er historie!” tilføiet han.

— Men De er jo begeistret for Snorre, innvendte jeg —

— Ja. Men det er noget annet! Snorre er dikt, et stort praktfullt dikt, men han har fått det til å se ut som sannhet, for han hadde virkelighetssans. Han hadde sansen for de små ting — og ikke bare for de store trekk! Han visste, og fikk frem, hvordan relativt små og ubetydelige hendelser løp i forveien og med tiden blev det hjul, som knuste skjebner og fikk riker til å styrte! Snorre er jo den store kunstner. Hans bok har sin storhet som dikterverk — som dyp og tilforlatelig menneskeskildring. Hans karaktertegn er uovertruffen, hans dramatik jevn god med Shakespeare — men sannheten — —

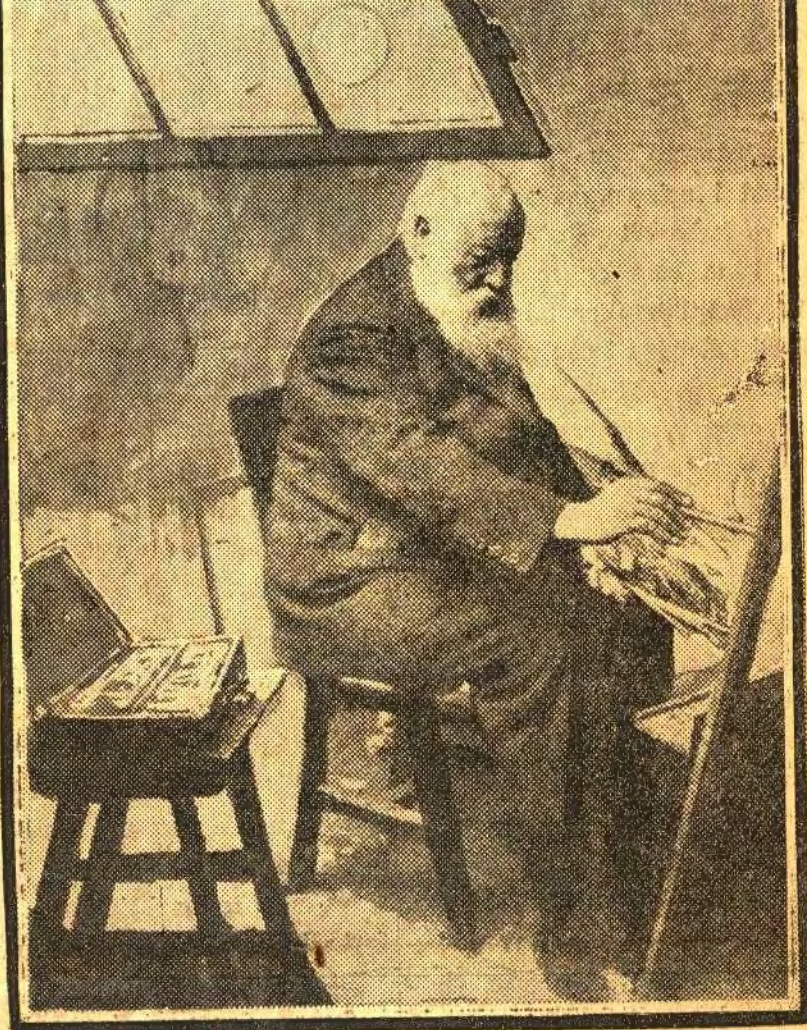
Man hører med engang hvordan diskusjonen må springe løs, hvordan han egget til strid — hvordan en troende historiker vilde få sin fulle hyre.

til en viss skepsis. Han hadde sett hvor den mest objektive virkelighetstroskap lett forskjøv sig til å bli et tendensiøst og subjektivt redskap for personlige hevdelser. Et ubevisst falsum. Man vet, han hadde sine erfaringer. Men å rote i mørke og usikre ting var ikke hans sak. Han var en dagkjer handlingens mann. Derfor kunde han elske et så dystert dikt som Henrik Wergelands „Et gammelt herresäte” særlig slutningsstrofen:

„— Ingen vet det, thi Slembedegn
Brændte Hallen og Ættens sidste
(Forts. siste side)

som et kildekrift for enhver senere Krohgforsker og som forøvrig har bud til hvert kultivert hjem her i landet, så hadde den ved siden herav en liten ekstramisjon. Den utkom nemlig på 80-årsdagen for Krohgs inntreden i denne verden, — som en hilsen og heder til Christian Krohgs minne. Det er nu 7 år siden han døde. Allerede 7 år! Og man husker ham „som var det igår”. Men det å huske er en noget svevende ting. Begynner man å undersøke hvad man egentlig husker her i verden, blir det ofte som med gåten om røken: „Et hus fullt av blå ull, men Ingen kan få en neve full.” Når jeg nu ser tilbake på de år, jeg hadde gleden av å nyte Krohgs vennskap, så står han jo i erindringen fast og sikkert, hos mig som hos andre, som har kjent ham; men de fleste av oss vil vel komme til det resultat, at det er nærmest bevisstheten om ham vi sitter tilbake med, og mindre de små eksakte tildragelser, ord og dagsting som gjør at billedet av ham virkelig viser sig å være så konkret, som vi tror.

Nu er han blitt historie. Og historie er som man vet et innviklet og vidtløftig begrep. Dens verd er problematisk. Verdien ligger i almindelighet i dens objektive og ab-

solutte sannferdighet. Krohg selv hadde f. eks. ingen fidus til nogen Norges eller verdenshistorie. De historiske beretningers sannhetsverdi betraktet han nærmest lik nul.

— „Historiske beretninger er alltid upålitelige”, mente han, — „ingen kjenner kilderne; den innerste kjerne, den, som voldte historien — nei den sannhet får man aldri vite noget om — og det er jo det, som er historie!” tilføiet han.

— Men De er jo begeistret for Snorre, innvendte jeg —

— Ja. Men det er noget annet! Snorre er dikt, et stort praktfullt dikt, men han har fått det til å se ut som sannhet, for han hadde virkelighetssans. Han hadde sansen for de små ting — og ikke bare for de store trekk! Han visste, og fikk frem, hvordan relativt små og ubetydelige hendelser løp i forveien og med tiden blev det hjul, som knuste skjebner og fikk riker til å styrte! Snorre er jo den store kunstner. Hans bok har sin storhet som dikterverk — som dyp og tilforlatelig menneskeskildring. Hans karaktertegn er uovertruffen, hans dramatik jevn god med Shakespeare — men sannheten — —

Man hører med engang hvordan diskusjonen må springe løs, hvordan han egget til strid — hvordan en troende historiker vilde få sin fulle hyre.

Krohgs kunde være dypt grepen av denne tanke om ursannhetens utilgjengelighet. Hvor alle tings ophav lå innfiltret i uransakelig mørke — hvor hemmelig og upåaktet de fødtes, årsakene til senere skjebnesvangre begivenheter. Han kunde muligens av egen erfaring ha rett

til en viss skepsis. Han hadde sett hvor den mest objektive virkelighetstroskap lett forskjøv sig til å bli et tendensiøst og subjektivt redskap for personlige hevdelser. Et ubevisst falsum. Man vet, han hadde sine erfaringer. Men å rote i mørke og usikre ting var ikke hans sak. Han var en dagkjer handlingsmann. Derfor kunde han elske et så dystert dikt som Henrik Werfelands „Et gammelt herresäte” særlig slutningsstrofen:

„— Ingen vet det, thi Slembedegn
Brændte Hallen og Ættens sidste
(Forts. siste side)

NYNDEL

Christian Krohg.

(Forts. fra side 1)

Bauten paa Høien har intet Tegn
Og Saga har glemt hvad hun
visste!"

Krohg nød hvor Wergeland således syntet én det bunnløse mørke, dets majestetiske utilgjengelighet. Det uigjenkaldelig i saganatten forsvunne.

"— Bedre kan vel ikke en dør være lukket!"

Krohg beundret dette dikt; og det var ikke lenge mellom hvergang det kom på tale. Men han kunde det ikke utenat og heller ikke hadde han nogen bok, det stod i. Pussig nok!

— Er det ingen her, som kan det? kunde han si.

Til slutt var jeg så gløgg, at jeg — en dag Krohg hadde geburtsdag — ikke forærte ham diktsamlingen, men pugget det utenat til ham — pugget det som skolegutt, så jeg om kvelden kunde citere det i hele diktets utstrakte lengde. Krohgs glede over endelig å få det — var det morsomste resultat jeg har hatt av nogen pugglesning.

Med en innledning som denne om Krohgs mistillit til historiske sannhetsverdier, skal det unektelig en viss frimodighet til å fortsette; men da dette jo ikke er nogen biografi, nærmest kun en sammenstilling av inntrykk fra mine stort sett periferiske sammentreff med Chr. Krohg, våger jeg mig allikevel ut på det, innenfor den ramme det selvoplevede setter. Jeg vil også tilføie, at hvis man venter sig pussigheter og andre gangbare avsløringer om ham, er man på feil spor.

Der eksisterer idetheletatt ikke nogen halsbrekkende historier om ham — det jeg vet. Ingen fornoelig galskap pynter op om hans ferd. Ikke forskjøv hans psyke sig ved et glass vin, ingen patologiske alkoholreaksjoner steg op og forandret hans bilde. Han hverken slo med tomflasker, når han var opbragt eller prynte løs på dem som vakte hans forbitrelse. Aldri en antydning til vandal — eller klovn, — ingen ekstaser eller given sig til pris i eksesser. Ingen folkebred komikk over hans ferd, som kan bli til „historier“ som „husker du dengang og husker du dengang!"

Det som preget Krohg i all hans ferd var ro, beherskethet og intensitet. Jeg vil ikke sammenligne ham med Buddha som er avbildet i symetrisk ro, kun bevegende en lille finger, som tegn på at jordiske fristelser ikke var ham fremmed. Men den flegma Krohg i mange situasjoner kunde utvise, lå ikke i ufølsomhet; men i hans sikre evne til å bedømme en situasjon og vurdere dens betydning.

— Til å redde henne?

— Nei! til ulykken!

Det var vel ingen som med større lune kunde si en slik skøieraktig ting.

Som sagt — jeg traff ham sent — „men gudskjelov, jeg kom tidnok!"

Fra den første dag jeg som 14-årig gutt besteg Nasjonalgalleriets trapper og stod foran hans suveræne mesterskap og sterke ånd — til jeg møtte ham personlig gikk det 16 år. Da kom jeg fra Paris og hadde reist hjem sammen med hans sønn Per, som da var blottende ung. Inne på Grand Café møtte jeg Krohg. Da jeg kom hen til bordet, hvor han satt, så hilste han — ikke slik som jeg var vant til at de større koryfeer hadde for skikk, så'n nonchalant med hånden bedagelig ut til siden — Nei! Krohg reiste sig helt op — hans pondus var ikke liten — rakte mig sin hånd og sa: „det var morsomt å få hilse på Dem! Må jeg få takke Dem for følgeskapet med Per. Han kom dessverre uanmeldt" og med et strålende sideblikk til Per — „jeg hater overraskelser! værsgo sitt!"

Krohg drog til Drøbak. Jeg til Telemarken, men utpå sommeren drog også jeg ned til Drøbak. Det var sommeren 1909. Jeg setter et kryss ved årstallet — for fra den tid blev jeg regnet for et av Krohgs „kreaturer". Der var enda litt sagastil over forholdene — interesse-sfærerne fastslo straks hvor man sognet. Som „kreatur" dyrket jeg imidlertid mitt nyvunne bekjentskap med Krohg, og det fortsatte op gjennom årene. Det utviklet sig til vennskap som for mig var både rikt og fruktbringende. Tross sin respektinngydende virkning — jeg hadde gjennom alle år en næsten generende respekt for hans personlighet, hvilket han gudskjelov ikke viste noget om — dyrket jeg mitt kameratskap med ham, bad om råd og tjenester og støtte, så rent selvfølgelig — fordi han skapte trygghet i sin atmosfære, takket være hans uendelige menneskelighet gjennom all sin ferd og sitt vesen.

Han innbød imidlertid ikke til imtimet. Få har vel nydt hans egentlige fortrolighet. Dertil var han for sky og diskret — simpelthen for dannet. Hans private sorger og detaljer fra dagens strid var en lukket bok. Men gjaldt det liv — strid — sak — problemer, da var han der — da gav han så langt en selv evnet å følge og vel så det. Kun likte han ikke enighet. Det var liksom luften blev vekk under vingene på ham.

„Nei! Dem kan jeg ikke snakke med", sa han til en kritiker — „vi er jo enige!"

Han var sig vel bevisst at en sak kunde sees fra to sider; men det var klarheten i de forskjellige syn, han satte pris på. Jo sterkere den annen var, dessmere morro var det.

— Diskuter! men kom ikke her med drømme! De kan likeså godt fortelle at der kommer elefanter gående på henderne ut av Aulaen — — nei drømmer og mystifikasjoner brøt han sig lite om; men tekniske fantasterier syns han var fornøielige, d. v. s. det måtte være en given realitet i dem, noget han trodde på, iallfall at meddeleren selv var overbevisst. Jeg har sett ham en hel kveld sitte helt optatt med drøftelsen om saltutvinning av Det røde hav og dermed forbundne elektrokjemiske industrier og deres biprodukter.

Det som selvfølgelig optok ham mest i samvær var kunstproblemer. Han forundret sig meget over de, som kunde skifte ytringsform, lik så lett som de skiftet klær. Han så med en egen uro og nysgjerrighet på alle nydannelser. Den megen spekulative opspurt for å komme forut for sin tid, isteden for å være barn av sin tid, holdt han et ikke helt velvillig øie med. Han likte det ikke, syntes det var vanskelige premisser å ta sig frem efter. I en diskusjon utbrøt en „mellemgenerasjon" — „man skal ikke la sig forstyrre av de kommende slekter!" „Glimrende!" ropte Krohg, „hvem sa det?"

Det var en varme i tilslutningen, som virket som om han var ramt i en hemmelig uro. Og hvorfor ikke? En så levende ustivnet kunstnerorganisme som hans, har selvfølgelig ikke vegetert ufølsomt og selvsikkert i ly av vunne laurbær. Hans egen sønn Per feiret jo triumfer på sin kvadrat og triangulær kunst. Krohg stod både undrende og uforstående overfor denne form for „ny tid"; men han fordypet sig i den, tenkte over den. Prøvet å forstå det, og kom blandt annet til det resultat at f. eks. Pers parallelogram over Paris' dom og de tre gracier var et meget subtilt bilde. De tre skjønnheter som var gitt i hver sin farve, men i helt parallelt løpende linjer, gav således på denne måte en helt eksakt og genial forenkling av domsavsigelsens vanskelighet.

En tid senere, da sønnen slår av på vinkelkravene og mere nærmer sig faderens ånd, så sier Christian: „Nu da jeg har anstrengt mig i to år for å begripe ham og endelig begriper litt av det, forlater han (Per) det, så nu begriper jeg ingenting!"

Det minner om hans utbrudd om Einsteins relativitetsteori.

må sees mot den kultiverte bakgrunn, han selv var. Den gav alle hans trekk og sider deres valør. Tydeliggjorde alle nuancer. De fikk derved større virkning, enn hos mennesker med heftigere utslag.

Han kunde stråle av liv og vid, eller gløde av harme, være kummerfull og bøiet, — tung av medfølelse og hjelpeløs god overfor mennesker han holdt av, men så diskret at for en, som ikke kjente ham, vilde disse sinnsbevegelser kanskje gå ubemerket forbi. Men derfor må man ikke la sig forlede til å tro at han var en stillferdig pastore. Han kunde være en torngud i vrede — eller runge av

høre mig spille?!

Og han reiste sig fra stolen og rødvingglasset, gikk rett til flygel og trommet løs med en finger:

„Ach du lieber Augustin

alles ist weg — weg — —"

Han slo ikke feil en tone, og de gikk i et rasende tempo. Da der siste tone smalt, skrittet han stolte lig tilbake til sin stol —

— Nu tenker jeg Dere gir Dere Snakk om jubel i stuen!

— Synger du ikke også?

— Ikke siden jeg var 9 år. Det var hos organist Lindemann. Jeg kom der med Lindemanns barn. Om aftenen spillet Lindemann. Og alle barna stod omkring og

han noen bok, det stod i. Pussig nok!

— Er det ingen her, som kan det? kunde han si.

Til slutt var jeg så gløgg, at jeg — en dag Krohg hadde geburtsdag — ikke forærte ham diktsamlingen, men pugget det utenat til ham — pugget det som skolegutt, så jeg om kvelden kunde citere det i hele diktets utstrakte lengde. Krohgs glede over endelig å få det — var det morsomste resultat jeg har hatt av noen pugglesning.

Med en innledning som denne om Krohgs mistillit til historiske sannhetsverdier, skal det unektelig en viss frimodighet til å fortsette; men da dette jo ikke er nogen biografi, nærmest kun en sammenstilling av inntrykk fra mine stort sett periferiske sammentreff med Chr. Krohg, våger jeg mig allikevel ut på det, innenfor den ramme det selvoplevede setter. Jeg vil også tilføie, at hvis man venter sig pussigheter og andre gangbare avsløringer om ham, er man på feil spor.

Der eksisterer idetheletatt ikke nogen halsbrekkende historier om ham — det jeg vet. Ingen fornoielig galskap pynter op om hans ferd. Ikke forskjøv hans psyke sig ved et glass vin, ingen patologiske alkoholreaksjoner steg op og forandret hans bilde. Han hverken slo med tomflasker, når han var opbragt eller prylte løs på dem som vakte hans forbitrelse. Aldri en antydning til vandal — eller klovn, — ingen ekstaser eller given sig til pris i eksesser. Ingen folkebred komikk over hans ferd, som kan bli til „historier” som „husker du dengang og husker du dengang!”

Det som preget Krohg i all hans ferd var ro, beherskethet og intensitet. Jeg vil ikke sammenligne ham med Buddha som er avbildet i symetrisk ro, kun bevegende en lillefinger, som tegn på at jordiske fristelser ikke var ham fremmed. Men den flegma Krohg i mange situasjoner kunde utvise, lå ikke i ufølsomhet; men i hans sikre evne til å bedømme en situasjon og vurdere dens betydning.

Forholdsvist sent kom jeg i personlig forbindelse med Krohg.

Som han selv så pussig sa, engang jeg kom innom ham på en seiltur nede i Rævesand, og min kone datt overbord akkurat da Krohg kom svingende ut haveporten: „Gudskjelov! jeg kom tidsnok”, sa han, da vi senere drøftet hendelsen.

sønn Per, som da var blottende ung. Inne på Grand Café møtte jeg Krohg. Da jeg kom hen til bordet, hvor han satt, så hilste han — ikke slik som jeg var vant til at de større koryfeer hadde for skikk, så'n nonchalant med hånden bedagelig ut til siden — Nei! Krohg reiste sig helt op — hans pondus var ikke liten — rakte mig sin hånd og sa: „det var morsomt å få hilse på Dem! Må jeg få takke Dem for felleskapet med Per. Han kom dessverre uanmeldt” og med et strålende sideblikk til Per — „jeg hater overraskelser! værsgo sitt!”

Krohg drog til Drøbak. Jeg til Telemarken, men utpå sommeren drog også jeg ned til Drøbak. Det var sommeren 1909. Jeg setter et kryss ved årstallet — for fra den tid blev jeg regnet for et av Krohgs „kreaturer”. Der var enda litt sagastil over forholdene — interesse-sfærerne fastslo straks hvor man sognet. Som „kreatur” dyrket jeg imidlertid mitt nyvunne bekjentskap med Krohg, og det fortsatte op gjennom årene. Det utviklet sig til vennskap som for mig var både rikt og fruktbringende. Tross sin respektinngydende virkning — jeg hadde gjennom alle år en næsten generende respekt for hans personlighet, hvilket han gudskjelov ikke viste noget om — dyrket jeg mitt kameratskap med ham, bad om råd og tjenester og støtte, så rent selvfølgelig — fordi han skapte trygghet i sin atmosfære, takket være hans uendelige menneskelighet gjennom all sin ferd og sitt vesen.

Han innbød imidlertid ikke til intimitet. Få har vel nydt hans egentlige fortrolighet. Dertil var han for sky og diskret — simpelthen for dannet. Hans private sorger og detaljer fra dagens strid var en lukket bok. Men gjaldt det liv — strid — sak — problemer, da var han der — da gav han sålangt en selv evnet å følge og vel så det. Kun likte han ikke enighet. Det var liksom luften blev vekk under vingene på ham.

„Nei! Dem kan jeg ikke snakke med”, sa han til en kritiker — „vi er jo enige!”

Og dermed gikk Krohg rett fra ham.

Nei! uenighet moret ham! Samtale var ham et behagelig element. Han kunde for den saks skyld godt i et spørsmål innta en helt annen holdning i morgen, enn den han forfektet igår aftes; ikke fordi han forlot sin mening, men fordi han der-ved fikk den annen til å utfolde sig.

overbevisst. Jeg har sett ham en hel kveld sitte helt optatt med drøftelsen om saltutvinning av Det røde hav og dermed forbundne elektrokjemiske industrier og deres biprodukter.

Det som selvfølgelig optok ham mest i samvær var kunstproblemer. Han forundret sig meget over de, som kunde skifte yttringsform, lik så lett som de skiftet klær. Han så med en egen uro og nysgjerrighet på alle nydannelser. Den megen spekulative opspurt for å komme fort ut for sin tid, isteden for å være barn av sin tid, holdt han et ikke helt velvillig øie med. Han likte det ikke, syntes det var vanskelige premisser å ta sig frem efter. I en diskusjon utbrøt en „mellemgenerasjon” — „man skal ikke la sig styrrer av de kommende slekter!” „Glimrende!” ropte Krohg, „hvem sa det?”

Det var en varme i tilslutningen, som virket som om han var ramt i en hemmelig uro. Og hvorfor ikke? En så levende ustivnet kunstnerorganisme som hans, har selvfølgelig ikke vegetert ufølsomt og selvsikkert i ly av vunne laurbær. Hans egen sønn Per feiret jo triumfer på sin kvadrat og triangelkunst. Krohg stod både undrende og uforstående overfor denne form for „ny tid”; men han fordypet sig i den, tenkte over den. Prøvet å forstå det, og kom blandt annet til det resultat at f. eks. Pers parallelogram over Paris' dom og de tre gracier var et meget subtilt bilde. De tre skjønnheter som var gitt i hver sin farve, men i helt parallelt løpende linjer, gav således på denne måte en helt eksakt og genial forenkling av domsavsigelsens vanskelighet.

En tid senere, da sønnen slår av på vinkelkravene og mere nærmer sig faderens ånd, så sier Christian: „Nu da jeg har anstrengt mig i to år for å begripe ham og endelig begriper litt av det, forlater han (Per) det, så nu begriper jeg ingenting!”

Det minner om hans utbrudd om Einsteins relativitetsteori — „den begrep jeg til å begynne med heller ikke et mukkk av, før jeg hørte at på solen var meteren større enn på jorden, da begynte jeg endelig å forstå litt av det!” Man må ha sett hans lune blikk under de halvsjulte sielokk og den måte han strek sig gjennom skjegget på, for helt å forstå hans humor gjennom denne uttalelse. Hans ord og hele opreden

må sees mot den kultiverte bakgrunn, han selv var. Den gav alle hans trekk og sider deres valør. Tydeliggjorde alle nuancer. De fikk derved større virkning, enn hos mennesker med heftigere utslag. Han kunde stråle av liv og vid, eller gløde av harme, være kummerfull og boiet, — tung av medfølelse og hjelpeløs god overfor mennesker han holdt av, men så diskret at for en, som ikke kjente ham, vilde disse sinnsbevegelser kanskje gå ubemerket forbi. Men derfor må man ikke la sig forlede til å tro at han var en stillferdig pastore. Han kunde være en tordegud i vrede — eller runge av latter. To ganger har jeg sett ham i en lattersalve slynge hodet sånn bakover at hans lille sorte „Zukermannslips” kom til syne under hans hvite skjegg — og da lo han godt!

Jeg er visstnok også en av de få som har hørt ham spille piano! Det var jo en fastslått legende hvor han var umusikalsk.

— Det er ikke sant! sier han en kveld i et hyggelig lag — vil Dere

høre mig spille?! Og han reiste sig fra stolen og rødvingglasset, gikk rett til flyglen og trommet løs med en finger: „Ach du lieber Augustin

alles ist weg — weg — —” Han slo ikke feil en tone, og de gikk i et rasende tempo. Da der siste tone smalt, skrittet han stolte og tilbake til sin stol —

— Nu tenker jeg Dere gir Dere Snakk om jubel i stuen!

— Synger du ikke også?

— Ikke siden jeg var 9 år. Det var hos organist Lindemann. Jeg kom der med Lindemanns barn. Om aftenen spillet Lindemann. Og alle barna stod omkring og sang med. Jeg også. En aften sang vi den: „Deilig er Jorden”; men plutselig så slipper Lindemann tangentene, snur sig mot mig og sier — „Nei! Du får nok tie stille du Christian!” Det bedrøvet mig meget — for jeg syntes den var så nydelig! — siden har jeg ikke sunget; — men spille kan jeg — det har Dere hørt!

B. F.

Tidens Tegn nr 150.
1. juli 1933.

De uvilliges triumf.

Det er gledelig, at utenrikskomiteen — med en salvelse som peker tilbake på komiteens formann — uttaler, at Grønlandssaken er „en av de viktigste oppgaver for vårt utenriksstyre”. Men det stemmer ikke med, hvad det samme utenriksstyre har gjort og ment. Det faktiske forhold er, at det like til de aller siste år bare var en liten del av våre ledende politikere, som delte komiteens nuværende opfatning. Ikke alene har arbeiderpartiet vært bitre motstandere av enhver aksjon i Grønlandssaken; det samme har i virkeligheten vært tilfellet med venstres fører, hr. Mowinckel, og med høires fører, hr. Hambrø. For åpne dører har de fulgt nølende med; — bak kulisserne har de motarbeidet ethvert positivt skritt for å fremme en av „våre viktigste oppgaver”. Og her ligger hovedårsaken til det nederlag, vi nu har lidt.

Dessverre, det kan ikke nektes, utenriksminister Ihlen hadde den undskyldning for å avgi sin skjebnesvangre erklæring, at han i virkeligheten befant sig i overensstemmelse med det offisielle norske standpunkt. Og siden denne ulykkesdag har Grønlandssakens tilhengere ført en håpløs kamp for å vende — ikke den offentlige mening, men den toneangivende opfatning i politiske kretser. Det lyktes utenriksminister Ræstad å fremtvinge en norsk protest mot den danske suverenitetsutvidelse; — det er den eneste seier, som kan noteres innen de partier, som i virkeligheten var motstandere av enhver Grønlandspolitik. Kampen mot Grønlandsavtalen førte ikke frem, motstanden mot en voldgiftstraktat med Danmark endda mindre. Hr. Mowinckel kan si efter okkupasjonen, at det kunde vært mulig å opnå det samme ved en „gentlemansmessig” avgjørelse, men har aldri villet sette noget inn på det på forhånd. Det var alle disse forhold, som bevirket, at vi ikke engang kunde opnå en kompromissavgjørelse i Haag.

Vi tviler ikke på domstolens høie kvalitet og dens juridiske innsikt. Men vi begår ingen utilbørlighet ved å si, at selv dette utilnærmelige forum kan la sin opfatning farve av politi-

kens natur; — det vil aldri helt kunne undgås i en internasjonal avgjørelse og det behøver i og for sig ikke å være nogen ulykke. Det var efter sakens hele forhistorie umulig å skjule, at Grønlandsspørsmålet for Danmark var en hjertesak — for Norge derimot noget, som ledende politikere — og nettop de politikere, som hadde internasjonalt navn — stod ytterst lunkne overfor. Et slikt forhold kan ikke undlate å prege domstolens opfatning. Hadde den hatt inntrykk av, at den stod overfor en forbitret motstand fra norsk side, at det gjaldt en enstemmig, ubøielig politikk, at det dreiet sig om broderskapet i Norden, kunde dommen blitt en annen. Nu gjorde den ene av våre folkeforbundspolitikere sig til regel å forkynne om forholdet til Danmark: „Business as usual”; — den annen lot sig som bekjent intervju i København, da okkupasjonen kom, og uttalte de bevingede ord, at han takket skjebnen for, han ikke var hjemme. Det offisielle Norge har i hele denne sak vært ledet av „defaitister”; — derfor er det også gått, som det er gått.

Den eneste undtagelse utgjør bonderegjeringens okkupasjon i 1931, og det er forklarlig, at de uvillige herrer nu benytter anledningen til å ta sitt monn igjen. Okkupasjonen førte ikke frem, det vet vi nu. Men det var det eneste middel, som gjenstod for Norge til å bryte den danske bøig. Der foreligger intet — uten etterpåklokskap — som peker i motsatt retning.

Den regjering, som gjennomførte okkupasjonen, og de menn, som støttet den, behøver ikke å skamme sig. De har begått en feil, det er sant, de har undervurdert betydningen av vår egen politiske fortid i Grønlandsspørsmålet. Men skylden for dette bedrøvelige forhold faller ikke på dem.

De uvilliges triumf.

Det er gledelig, at utenrikskomiteen — med en salvelse som peker tilbake på komiteens formann — uttaler, at Grønlandssaken er „en av de viktigste oppgaver for vårt utenriksstyre”. Men det stemmer ikke med, hvad det samme utenriksstyre har gjort og ment. Det faktiske forhold er, at det like til de aller siste år bare var en liten del av våre ledende politikere, som delte komiteens nuværende opfatning. Ikke alene har arbeiderpartiet vært bitre motstandere av enhver aksjon i Grønlandssaken; det samme har i virkeligheten vært tilfellet med venstres fører, hr. Mowinckel, og med høires fører, hr. Hambro. For åpne dører har de fulgt nølende med; — bak kulisserne har de motarbeidet ethvert positivt skritt for å fremme en av „våre viktigste oppgaver”. Og her ligger hovedårsaken til det nederlag, vi nu har lidt.

Dessverre, det kan ikke nektes, utenriksminister Ihlen hadde den undskyldning for å avgi sin skjebnesvangre erklæring, at han i virkeligheten befant sig i overensstemmelse med det offisielle norske standpunkt. Og siden denne ulykkesdag har Grønlandssakens tilhengere ført en håpløs kamp for å vende — ikke den offentlige mening, men den toneangivende opfatning i politiske kretser. Det lyktes utenriksminister Ræstad å fremtvinge en norsk protest mot den danske suverenitetsutvidelse; — det er den eneste seier, som kan noteres innen de partier, som i virkeligheten var motstandere av enhver Grønlandspolitikk. Kampen mot Grønlandsavtalen førte ikke frem, motstanden mot en voldgiftstraktat med Danmark endda mindre. Hr. Mowinckel kan si efter okkupasjonen, at det kunde vært mulig å opnå det samme ved en „gentlemansmessig” avgjørelse, men har aldri villet sette noget inn på det på forhånd. Det var alle disse forhold, som hevirket, at vi ikke engang kunde opnå en kompromissavgjørelse i Haag.

Vi tviler ikke på domstolens høie kvalitet og dens juridiske innsikt. Men vi begår ingen utilbørlighet ved å si, at selv dette utilnærmelige forum kan la sin opfatning farve av politiske interesser. Det ligger i sa-

kens natur; — det vil aldri helt kunne undgås i en internasjonal avgjørelse og det behøver i og for sig ikke å være nogen ulykke. Det var efter sakens hele forhistorie umulig å skjule, at Grønlandsspørsmålet for Danmark var en hjertesak — for Norge derimot noget, som ledende politikere — og nettopp de politikere, som hadde internasjonalt navn — stod ytterst lunkne overfor. Et slikt forhold kan ikke undlate å prege domstolens opfatning. Hadde den hatt inntrykk av, at den stod overfor en forbitret motstand fra norsk side, at det gjaldt en enstemmig, ubøielig politikk, at det dreiet sig om broderskapet i Norden, kunde dommen blitt en annen. Nu gjorde den ene av våre folkeforbundspolitikere sig til regel å forkynne om forholdet til Danmark: „Business as usual”; — den annen lot sig som bekjent intervju i Kjøbenhavn, da okkupasjonen kom, og uttalte de bevingede ord, at han takket skjebnen for, han ikke var hjemme. Det offisielle Norge har i hele denne sak vært ledet av „defaitister”; — derfor er det også gått, som det er gått.

Den eneste undtagelse utgjør bonderegjeringens okkupasjon i 1931, og det er forklarlig, at de uvillige herrer nu benytter anledningen til å ta sitt monn igjen. Okkupasjonen førte ikke frem, det vet vi nu. Men det var det eneste middel, som gjenstod for Norge til å bryte den danske bølge. Der foreligger intet — uten etterpåklokskap — som peker i motsatt retning.

Den regjering, som gjennomførte okkupasjonen, og de menn, som støttet den, behøver ikke å skamme sig. De har begått en feil, det er sant, de har undervurdert betydningen av vår egen politiske fortid i Grønlandsspørsmålet. Men skylden for dette bedrøvelige forhold faller ikke på dem.

"Tiden Tegner m 128.
6 juni 1933.

Vi vil ikke ha flere rede- gjørelser.

„Nu må det være slutt”, var den tanke som falt oss inn ved lesningen av de aktstykker om forliksforhandlingene i Grønlandssaken som vi dessverre er nødt til å offentliggjøre i disse dager Løgn, løsmunnethet, sladder, uærlighet, fordreier, avsløringer, er foreløbig de gloser som blomstrer om Norges statsministre, sendemenn, advokater, statsråder, stortingsmenn og sakkyndige. Og når det ikke er verre ord som brukes av dem og om dem, så er det fordi sproget ikke har kraftigere uttrykk. Vi har i vårt lange journalistliv sett meget svindel, og vi er blitt nokså vant til å spørre hvor er egeninteressen når selv den mest blåøiede idealist henvender sig til oss. Men heldigvis så hender det meget oftere enn man tror at folk går inn for en idé uten å tenke på personlig fordel . . Vi nevner som eksempel Grønlandssaken Vi tror ikke at statsminister Hundsøid har løst. Vi tror ikke at minister Wedel Jarlsberg har vært løsmunnet. Vi tror ikke advokat Per Rygh har ført folk bak lyset. Vi tror ikke stortingsmann N. N. har utlevert statshemmeligheter. Og vi tror ikke dr. jur. Smedal har handlet anderledes enn hans idealitet forlangte det av ham. Og hvis de menn som vi her har nevnt blir stillet for en eller annen domstol og dømt for løgn, løsmunnethet, forvrengninger, sladder, diskresjonsbrudd og egeninteresse, vil vi uanset hvilke beviser dommen hviler på og uansett vidneprov og aktorater til vår siste stund hevde at dommen var justismord. Ti ingen av disse er kjeltringer, men alle er de gode nordmenn som har handlet ut fra sitt syn på fedrelandets vel. Ingen av dem har gjort noget som setter en plett på deres ære. Ingen av dem har høstet personlig fordel av sine handlinger. Alle har de følt ansvarets tyngde, og sikkert hadde de alle søvnløse netter, da de hadde gjort det som nu utbasuneres for verden. At resultatet av Grønlandsaksjonen blev bedrøvelig nekter vi ikke. Men slik historien har behandlet Norge i de svunne århundrer kunde dens utfall ikke blitt anderledes. Men den tragedie saken har, er for intet å regne med sammenlignet med den skade vår folkesjel vil ta hvis de vi har betrodde våre interesser nu ikke tier stille og resignerer. Det kan hende de tror å bringe et personlig offer ved ikke å renvaske sig. Men når vi nu på hele folkets vegne forsikrer dem om at vi tror på deres gode tro og vilje, kan de da ikke stanse med redegjørelsene. For de vekker bare vår motbydelighet og vår sorg og kaller bare på våre tårer og våre bitreste minner.

Mannen i tonnen.

gjørelser.

„Nu må det være slutt”, var den tanke som falt oss inn ved lesningen av de aktstykker om forliksforhandlingene i Grønlandssaken som vi dessverre er nødt til å offentliggjøre i disse dager Løgn, løsmunnethet, sladder, uærlighet, fordreier, avsløringer, er foreløbig de gloser som blomstrer om Norges statsministre, sendemenn, advokater, statsråder, stortingsmenn og sakkyndige. Og når det ikke er verre ord som brukes av dem og om dem, så er det fordi sproget ikke har kraftigere uttrykk. Vi har i vårt lange journalistliv sett meget svindel, og vi er blitt nokså vant til å spørre hvor er egeninteressen når selv den mest blåleide idealist henvender sig til oss. Men heldigvis så hender det meget oftere enn man tror at folk går inn for en idé uten å tenke på personlig fordel . . Vi nevner som eksempel Grønlandssaken Vi tror ikke at statsminister Hunsøeid har løst. Vi tror ikke at minister Wedel Jarlsberg har vært løsmunnet. Vi tror ikke advokat Per Rygh har ført folk bak lyset. Vi tror ikke stortingsmann N. N. har utlevert statshemmeligheter. Og vi tror ikke dr. jur. Smedal har handlet anderledes enn hans idealitet forlangte det av ham. Og hvis de menn som vi her har nevnt blir stillet for en eller annen domstol og dømt for løgn, løsmunnethet, forvrengninger, sladder, diskresjonsbrudd og egeninteresse, vil vi uanset hvilke beviser dommen hviler på og uansett vidneprov og aktorater til vår siste stund hevde at dommen var justismord. Ti ingen av disse er kjeltringer, men alle er de gode nordmenn som har handlet ut fra sitt syn på fedrelandets vel. Ingen av dem har gjort noget som setter en plett på deres ære. Ingen av dem har høstet personlig fordel av sine handlinger. Alle har de følt ansvarets tyngde, og sikkert hadde de alle søvnløse netter, da de hadde gjort det som nu utbasuneres for verden. At resultatet av Grønlandsaksjonen blev bedrøvelig nekter vi ikke. Men slik historien har behandlet Norge i de svunne århundrer kunde dens utfall ikke blitt anderledes. Men den tragedie saken har, er for intet å regne med sammenlignet med den skade vår folkesjel vil ta hvis de vi har betrodde våre interesser nu ikke tier stille og resignerer. Det kan hende de tror å bringe et personlig offer ved ikke å renske sig. Men når vi nu på hele folkets vegne forsikrer dem om at vi tror på deres gode tro og vilje, kan de da ikke stanse med redegjørelsene. For de vekker bare vår motbydelighet og vår sorg og kaller bare på våre tårer og våre bitreste minner.

Mannen i tonnen.